

Šis stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (SSGG) analizės projektas yra sudedamoji Vilniaus istorinio centro valdymo plano dalis.

Tai – pirminis projektas, siekiant apžvelgti procesus ir veiksmus, kurie daro įtaką vertybės išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimui ir tvariam valdymui. Nagrinėjimui pasirinktos kelios stambiausios teminės grupės:

(kultūros paveldo apsauga, darnus vystymasis, darnus turizmas, švietimas ir ugdymas bei socialiniai ir ekonominiai aspektai).

Temos ir teiginiai nėra išdėstyti hierarchine tvarka pagal svarbumą, siekiama iš esmės fiksuoti visus aktualius faktorius.

Šiame SSGG projekte pagal galimybes perkeltos 05.29 vykusio susitikimo su visuomene metu gautos pastabos ir siūlymai.

Esama SSGG versija nėra baigtinė, ji bus dar tobulinama. Siūlymus ir komentarus SSGG analizei kviečiame teikti rugile.balkaite@gmail.com.

Aktualios sąvokos:

- Vilniaus istorinis centras = Vilniaus senamiestis. Vartojamas trumpinys „Vertybė“.
- Vertybės teritorija ir vertybės apsaugos zonos teritorija (buffer zone).
- Vertės (values).
- Atributai (attributes)¹ = vertingosios savybės + kiti elementai, sudarantys vertes (pvz., tradicijos).

1. TEMINĖ DALIS: KULTŪROS PAVELDO APSAUGA

STIPRYBĖS Vidiniai teigiami veiksniai, kurie yra palankūs UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymo vystymui.	SILPNYBĖS Vidiniai neigiami veiksniai, kurie gali trukdyti UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, efektyvų pokyčių valdymą (management of change)
<ul style="list-style-type: none"> • Sudarytos teisinės sąlygos vertybės apsaugai (<i>Vilniaus senamiestis įrašytas į Kultūros vertybių registrą, jam suteiktas aukščiausias – nacionalinio reikšmingumo lygmuo ir paminklo statusas; nacionalinė teisės aktai numato vertingųjų savybių apsaugą ir išsaugojimą, kultūrinis kraštovaizdis išskiriamas kaip vertingoji savybė, nustatytos apsaugos zonos ribos yra pakankamos vertybės vientisumui išsaugoti, valstybinis Vilniaus pilių kultūrinis rezervatas suteikia apsaugą Vilniaus pilių teritorijai; Vilniaus miesto bendrasis planas numato galiojančių teritorijų planavimo dokumentų sprendinių integraciją</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Nėra Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės ir tarptautinių aktualijų dėl jos valdymo integravimo į nacionalinę teisėkūrą (<i>Pasaulio paveldo statusą turinčios vertybės nėra prioritetizuotos kity, Kultūros vertybių registre esančių, vertybių atžvilgiu. Pasaulio paveldo objektų vertingosios savybės saugomos ir reglamentuojamos kaip sudėtinė kultūros paveldo dalis; menkas vertybės nematerialių vėrių aktualizavimas; ribotas istorinio urbanistinio kraštovaizdžio (HUL) valdymo principų integravimas</i>)

¹ Attributes are physical elements, and tangible or intangible aspects or processes of the property that make manifest OUV.

- Vertybei suteiktas UNESCO Pasaulio paveldo statusas
- Ribotas specialistų ir visuomenės suvokimas apie priežastis (vertes ir atributus) dėl kurių vertybei suteiktas UNESCO Pasaulio paveldo statusas
(išskirtinė visuotinė vertė suprantama tik siauram specialistų ratui; stebimas nepilnavertis paveldosaugos reikalavimų atskleidimas privačių ir viešų architektūrinių konkursų projektų sąlygose dėl ko dalyviams nepavyksta tinkamai įvertinti vertybės teritorijos ir jos apsaugos zonos specifikos arba ji ignoruojama. Derinančioms institucijoms tenka prašyti koreguoti darbus, kad jie nepažeistų vertingųjų savybių. Už kultūros paveldo apsaugą atsakingos institucijos nedalyvauja projektų vertinime; trūksta su kultūros paveldu dirbančių įvairių sričių specialistų gebėjimų stiprinimo ir suvokimo didinimo galimybių)
- Apibrėžtas vertybės apsaugos, tvarkybos ir naudojimo reguliavimas
(vertybės teritorijai taikomas Lietuvos Respublikos kultūros paminklo U1P Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas, o apsaugos zonai – laikinasis apsaugos reglamentas)
- Yra skubus poreikis atnaujinti teritorijų planavimo dokumentus
(„užstrigęs“ specialiojo plano rengimo procesas, Lietuvos Respublikos kultūros paminklo U1P Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas neatitinka šiuolaikinės nacionalinės teisėkūros reikalavimų, kai kurie išskirti tikslai jau yra pasiekti; Vilniaus istorinio centro apsaugos zonos laikinajame apsaugos reglamentas galioja naujai statybai ir rekonstrukcijai, tuo tarpu kitos statybos rūšys neapibrėžtos. Nėra aiškumo, kas apsaugos zonoje turi būti saugoma/ribojama)
- Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos vykdymo numatymas valstybės lygiu
- Menkai išvystytas vertybės būklės stebėsenos mechanizmas
(vertybės būklė ir jos pokytis fiksuojami fragmentiškai: dabartinė sistema apsiriboja vertybės būklės pokyčio identifikavimu. Neaiškūs stebėsenos tikslai, uždaviniai, vizija, atsakomybių pasiskirstymas; nevykdoma techninė paveldo objektų būklės stebėseną; nevykdoma kultūrinio kraštovaizdžio pokyčių stebėseną)

- Technologiškai pažangus teritorijų planavimas *(sukurtos ir naudojamos interaktyvios, GIS pagrindu paruoštos bei viešai prieinamos planavimo dokumentų atvaizdavimo sistemos (3D miesto modelis su integruotais panoraminės apžvalgos taškais, panoramomis, siluetais, dominantėmis vykdant pokyčių monitoringą; „Vilniaus DNR projektas“ su istoriniais žemėlapiais ir istorine medžiaga; informacija apie kompleksinius ir specialiuosius planavimo dokumentus)*
- Projektuotojų, savininkų ir pastatų administratorių konsultavimas dėl pastatų ir aplinkos priežiūros, medžiagų ir technikų *(konsultacijas individualiai teikia Kultūros paveldo departamento Vilniaus teritorinis padalinys, Vilniaus miesto savivaldybė, VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra).*
- Skiriama valstybės ir savivaldybės finansinės parama *(sukurta ir įgyvendinama nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybos darbų (paveldotvarkos) finansavimo tvarka valstybės lygiu; Vilniaus miesto savivaldybė skiria dalinį finansavimą kultūros paveldo objektų avarinės būklės šalinimui ir išorės tvarkybai)*
- Aktyvios bendruomenės *(įsteigtos su teritorija susijusios bendruomeninės organizacijos, akademinės bendruomenės, religinės katalikų, unity, stačiatikių, reformatų, evangelikų liuteronų, žydų, musulmonų bendruomenės; profesinės bendruomenės)*
- Numatyta rizikų valdymo tvarka *(Vilniaus miesto savivaldybės (Civilinės saugos skyriaus) parengtos bendrosios tvarkos, taisyklės, algoritmai, kokius veiksmus vykdyti ištikus ekstremaliai situacijai; yra*
- Technologiškai ribota kultūros paveldo duomenų bazė *(sudėtingas Kultūros paveldo registro navigavimas, fragmentinis junglumas su kitais valstybiniais registrais ir duomenų bazėmis, nepatogi architektūra, sudėtinga paieška, fragmentiškas duomenų panaudojamumas dėl naudojamų formatų)*
- Nėra vieningos strategijos dėl konsultacijų projektuotojams, savininkams ir pastatų administratoriams dėl pastatų priežiūros, medžiagų ir technikų. Esamos priemonės nors naudingos, yra fragmentiškos
- Ribota tvarkybos ir priežiūros darbų finansavimo apimtis *Finansavimas skiriamas yra ribotas. Paraiškų teikimo apimtis ir papildomų objekto tvarkymo darbų atlikimas savininkams, kurie nori atlikti smulkius darbus, yra per daug kompliktuotas.*
- Ribotas aktyvių bendruomenių įtraukimas į procesus dėl vertybės apsaugos, verčių interpretavimo ir komunikavimo
- Ribotas pasirengimas valdyti ekstremalias rizikas *(Vilniaus miesto savivaldybės parengtuose algoritmuose nėra numatyta specialių priemonių kultūros paveldo apsaugai ekstremalių situacijų atveju, tai yra palikta atsakingų asmenų*

patvirtintos tvarkos, taisyklės, priemonių planai, skirti kultūros paveldo apsaugai ekstremalios situacijos metu valstybės lygiu)

- Maža stichinių nelaimių, galinčių turėti įtakos vertybei, tikimybė
- Apibrėžtos paveldo apsaugos sistemoje veikiančių suinteresuotųjų šalių pareigos ir atsakomybės
- Tarptautinės bendruomenės pripažinimas (*į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašytas Vilniaus istorinis centras, UNESCO Literatūros miesto statuso suteikimas Vilniaus miestui, į UNESCO Reprezentatyvųjų žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą įrašyta Dainų ir šokių šventės tradicija, kryždirbystė ir jos simbolika bei lietuvių polifoninės dainos „Sutartinės“, Vilniaus miesto įkūrimo 700 metų sukaktis, kultūros laimėjimai ir kino industrijos pasiekimai*)

žinioje; Vilniaus senamiestyje veikiančios kultūros įstaigos (ne Kultūros ministerijos pavaldumo) neturi parengtų evakuacijos planų, skirtų išsaugoti vertybes ekstremalių situacijų atveju; nevykdomos reguliarios pratybos ir simuliacijos, skirtos pasiruošti ekstremalioms situacijoms; nėra vedama apskaita, kiek kultūros paveldo objektų vertybėje ir jos apsaugos zonoje pažymėta Blue Shield (angl. Mėlynasis skydas) ženklų)

- Klimato kaita nėra vertinama kaip grėsmė vertybei ir jos atributams (nėra kompleksinės strategijos, tyrimų, nustatančių galimą klimato kaitos poveikį senamiesčiui ir plano, kaip su šiuo poveikiu galima būtų kovoti)
- Neproporcingas atsakomybių, kompetencijų ir veiksmų pasidalijimas tarp valstybės ir savivaldybės institucijų (*didelė valstybės institucijų Vilniaus istorinio centro ir jo apsaugos zonų valdymo ir atsakomybių koncentracija neleidžia savivaldybei proporcingai dalyvauti Vilniaus istorinio centro vertybių apsaugoje ir tvariame jų, kaip išteklių, naudojime*).
- Nepakankamai išnaudojamas ekonominis ir socialinis potencialas

- Platus akademinis laukas (Vilniaus universitetas, Vilnius Tech universitetas, Vilniaus dailės akademija, moksliniai institutai)
- Platus akademinis laukas ir tarptautiniai ryšiai kultūros paveldo srityje

- Kompleksinių tyrimų (ypač kraštovaizdžio, menotyrinių, technologinių ir kt.) vystymo stoka

Istorinių statinių priežiūros tradicijų ir kvalifikuotų tvarkybos specialistų stoka

GALIMYBĖS

Išoriniai veiksniai ar aplinkybės, kurio gali gerinti UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymą

- Teisinės bazės tobulinimas įvedant tarptautinės paveldosaugos nuostatus ir išskirtinės visuotinės vertės išaiškinimą
- Suvokimo apie vertybės išskirtinę visuotinę vertę didinimas ir gebėjimų stiprinimas
- Specialiojo plano rengimas integruojant/ sujungiant Vilniaus senamiesčio ir laikinąjį reglamentus, diegiant tvaraus naudojimo ir tvarios plėtros principus, įvertinant klimato kaitos poveikį ir numatant atitinkamas strategijas
- Technologiškai ir turinio atžvilgiu pažangių priemonių taikymas vykdant vertybės būklės stebėseną
- Technologinis Kultūros vertybių registro atnaujinimas
- Projektuotojų, savininkų ir pastatų administratorių informuotumo lygio apie pastatų priežiūrą, medžiagas ir technikas kėlimas

GRĖSMĖS

Išorinės neigiamos aplinkybės, kurios gali kelti pavojų UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, ir jo valdymui

- Galima žala vertybės išskirtinei visuotinei vertei (*išduodant teritorijos planavimo sąlygas, pritaikant aplinką šiuolaikiniams poreikiams*)
- Silpnas atsparumas urbanistinės plėtros spaudimui bei klimato kaitai (nepatvirtintas specialusis planas tęs aiškumo trūkumą teritorijų planavimo procese, galimai bus prarastos neidentifikuotos vertybės vertės)
- Apsunkintas kultūros paveldo apsaugos procesų organizavimas ir galimas duomenų apie kultūros paveldo vertybes praradimas

- Alternatyvių finansavimo modelių kūrimas kultūros paveldo apsaugai
(mokestinių lengvatų taikymas, paramos fondų steigimas pasitelkiant privačių ir viešų partnerystės modelius)
- Tyrimų plėtros skatinimas
(bendradarbiavimo su mokslo institucijomis skatinimas dėl fundamentalių mokslinių ir taikomųjų (periodinių tyrimų) atlikimo vykdant vertybės fizinės būklės stebėseną, taip pat dėl klimato kaitos ir kitų rizikų prevencijos; tyrimų duomenų bazės kūrimas ir junglumas su Kultūros vertybių registru ir kitomis aktualiomis duomenų bazėmis ir registrais; mokslinių tyrimų apie vertybę ir jos išskirtinę visuotinę vertę skatinimas)
- Rizikų valdymo stiprinimas
(senamiestyje veikiančios nacionalinės įstaigos yra pasirengusios vertybių evakavimo planus, Vilniaus miesto savivaldybė yra sukaupusi patirtį organizuojant praktinius vertybių evakuacijos mokymus. Matoma galimybė bendradarbiauti vykdant vertybių evakuaciją, kuri padėtų užtikrinti greitesnius ir efektyvesnius tarpinstituciniu bendradarbiavimu grįstus veiksmus)
- Prisitaikymas prie kintančio klimato bei galimo poveikio klimatui prevencija
(Vilniaus miesto pretendavimas siekiant gauti Europos žaliosios sostinės statusą (Green Capital))
- Integruoto vertybės valdymo taikymas
(omenyje turimas Vilniaus istorinio centro valdymo planas) Vilnius turi galimybių bendradarbiauti su vietos bendruomenėmis, valdžios institucijomis, tarptautinėmis organizacijomis ir ekspertais, siekiant sustiprinti paveldo
- Galima žala vertybės išskirtinei visuotinei vertei dėl nepriežiūros
- Ekstremalūs gamtos reiškiniai, galimi Astravo AE avarijos ir kariniai veiksmai gali kelti pavojų istorinių pastatų, statinių ir visos vertybės teritorijos bei jo apsaugos zonos išsaugojimui
- Galima klimato kaitos sukelta žala vertybės išskirtinei visuotinei vertei
- Galimas fragmentiškas vertybės apsaugos ir tvaraus naudojimo procesų valdymas

išsaugojimo pastangas, užtikrinti finansavimą tvarkybos projektams, įgalinti keitimąsi žiniomis ir patirtimi kultūros paveldo išsaugojimo srityje))

- Kultūrinių mainų sklaidos stiprinimas
(miestas gali išnaudoti savo istorinę reikšmę ir įvairią kultūrinę įtaką: kultūriniams renginiams, festivaliams, parodoms, maršrutams ir edukacinėms programoms, skatinančioms suvokti ir vertinti savo įvairių tautų ir religijų suformuotą daugiakultūrinį paveldą; šiuolaikinio meno skatinimui viešosiose erdvėse ir unikalios infrastruktūros vertybės apsaugos zonoje (sovietiniai daugiabučiai, Lukiškių kalėjimas) panaudojimui)
- Kompleksinių tyrimų plėtra valstybės lygiu (valstybiniu užsakymu)
- Sinergijų tarp akademinio lauko ir tarptautinio bendradarbiavimo plėtra kultūros paveldo srityje

2 TEMINĖ DALIS: DARNUS VYSTYMASIS (TAI, KAS NEMINĖTA KITOSE DALYSE)

<p>STIPRYBĖS</p> <p>Vidiniai teigiami veiksniai, kurie yra palankūs UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymo vystymui.</p>	<p>SILPNYBĖS</p> <p>Vidiniai neigiami veiksniai, kurie gali trukdyti UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrai/senamiesčiui, efektyvų pokyčių valdymą (management of change)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Kryptingai diegiamos darnaus judumo priemonės Vertybės teritorijoje <i>(parengta ir įgyvendinama darnaus judumo strategija „Vilniaus senamiestis 2030“, kuria siekiama suteikti kokybiškesnę aplinką tiek gyventojams ir lankytojams)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Šiuolaikinės intervencijos transporto schemeje neprisideda prie vertybės verčių atskleidimo <i>(kyla konfliktai tarp skirtingų modalinių transporto rūšių naudotojų: judėjimas siauromis gatvelėmis vis dar intensyvus ir papildė didesniu dviratininkų srautu, kurių judėjimo trajektorijos nekontroliuojamos, nes pasirinkta bendro naudojimo erdvės kūrimo (angl.- shared space) strategija; trūksta aiškios strategijos dėl išskirtinės visuotinės vertės</i>

	<p><i>atskleidimo skirtingų modalinių transporto rūšių maršrutuose, o tai gali neigiamai paveikti senamiesčio vertės suvokimą; kilpinio eismo strategijoje trūksta sistemos, kuri nustatytų prioritetus gatvių naudojimui pagal automobilių, dviračių ir pėsčiųjų srautus)</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> Griežtas naujos statybos reglamentavimas vertybės teritorijoje 	<ul style="list-style-type: none"> Neatliepti gyventojų ir lankytojų būtiniai ir higienos poreikiai (<i>nėra tinkamai pritaikytų viešųjų tualetų ir vandens stotelių; dėl aukštų estetinių reikalavimų (standartų) ir finansiškai brangiai atsieinančio įrengimo senamiestyje nepavyksta įrengti požeminių šiukšlių konteinerių; maži dėmesio skiriama techninių įrenginių (tokių kaip elektros ir dujotiekio spintos, kelio ženklai, apsaugos sistemos) išvaizdai ir estetiniam apipavidalinimui, vietos parinkimui, kas sukuria vizualinę taršą viešosiose erdvėse, greta saugomų pastatų; dėl elektros tinklų rekonstrukcijos ir galios didinimo sunkumų sudėtinga įsirengti šiuolaikinės energijos gamybos/šildymo priemones senamiestyje)</i>)
<ul style="list-style-type: none"> Kryptingas žaliųjų erdvių vystymas vertybės teritorijoje (<i>istoriniai želdiniai ir želdynai fiksuoti Vilniaus bendrajame plane; nugriautas ar sunaikintas buvusių senamiesčio kvartalų atstatymas artimiausiu metu neplanuojamas, šioje vietoje plėtojamos žaliosios erdvės; vertybės ir jos apsaugos teritorijoje vykdam želdynų atnaujinimo darbus, kartu dalyvauja archeologas vietoje vertinantis tyrimų poreikį)</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Finansiškai ir laiko atžvilgiu brangūs archeologiniai tyrimai (<i>nėra vieningos duomenų bazės, kuri leistų matyti aktualią informaciją apie atliktų tyrimų vietas, kad šie nebūtų kartojami kelis kartus toje pačioje vietoje. Lietuvos istorijos institutas viešina Vilniaus archeologijos atlasą, kurio duomenys atnaujinti 2016 m. Žemėlapiai rastriniai, neaktualūs, nuolat neatnaujinami)</i>)
<ul style="list-style-type: none"> Vertybės teritorijoje vyksta intensyvūs šilumos tinklų diegimo darbai, gyventojai skatinami prisijungti prie centrinės sistemos 	<ul style="list-style-type: none"> Kietojo kuro naudojimas (<i>vertybės teritorijoje ir jos apsaugos zonoje vis dar daug būstų yra šildomi kietuoju kuru, kuris ženkliai prisideda prie oro kokybės blogėjimo)</i>)
<ul style="list-style-type: none"> Kompleksinis Vilniaus miesto savivaldybės požiūris į kultūros paveldą bendrame miesto vystymo kontekste 	<ul style="list-style-type: none"> Vis dar nemažai piktnaudžiavimo atveju vykdam plėtros projektus įgyvendinimo stadijose

<p><i>(„10 Vilniaus urbanistikos ir architektūros taisyklių“, kurių pagrindu vertinami projektiniai pasiūlymai, ragina projektuotojus į kultūros paveldą žiūrėti kaip išskirtinio dėmesio reikalaujančią miesto urbanistinio audinio dalį)</i></p>	
<ul style="list-style-type: none"> Gatvių standartizavimas <i>(Vilniaus miesto savivaldybės administracija yra paruošusi gatvių dizaino gidą, kuris padės užtikrinti nuoseklius bendro naudojimo erdvių – gatvių įrengimo principus)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Vilniaus gatvių standarte neintegruotos kitos, su susiekimo sistemos įrengimu susijusios programos, neišskirtos gairės dangų ir inžinerinės įrangos gairės specifinei vertybės teritorijai <i>(kitos programos: Vilniaus miesto gatvių dangų ir inžinerinės įrangos rekomendacijos; Susisiekimo pėsčiomis projektų Vilniaus miesto savivaldybėje rengimo ir įgyvendinimo rekomendacijos; Universalus dizaino principų strategija – „Miestas visiems“)</i>
<p>GALIMYBĖS <i>Išoriniai veiksniai ar aplinkybės, kurio gali gerinti UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymą</i></p>	<p>GRĖSMĖS <i>Išorinės neigiamos aplinkybės, kurios gali kelti pavojų UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, ir jo valdymui</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> Vilniaus miesto bendrojo plano strateginių priemonių tęstinumo į senamiestį užtikrinimas <i>(jeigu nėra galimybių to padaryti, ieškoti sinergijų kaip senamiesčio gyventojų ir urbanistinės aplinkos poreikiai gali būti atliepti apsaugos zonoje)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano strategija baigiasi ties Senamiesčio riba, taip apribota galimybė išnaudoti buferinės zonos potencialą Vertybės teritorijai stiprinti.
<ul style="list-style-type: none"> Investicijos į tyrimus ir technologinius sprendimus bei strategijas, nukreiptas į atsinaujinančių išteklių naudojimą Vertybės teritorijoje, gyventojų skatinimas jungtis prie centralizuoto šildymo tinklų, tęstinis automobilizacijos lygio mažinimas 	<ul style="list-style-type: none"> Prastėjanti oro kokybė neigiamai veikia gyvenimo kokybę Vertybės zoną, ir dėl to tiesiogiai neigiamai veikiama gyvenimo kokybę Vertybės zonoje, kas gali lemti nuolatinių gyventojų kiekio Vertybės teritorijoje mažėjimą.
<ul style="list-style-type: none"> Didelis technologinis miesto pažangumas, dirbtinio intelekto įdarbinimas gali būti išnaudojamas diegti sumanias priemones 	<ul style="list-style-type: none"> Didėjantis vystymo spaudimas ir kompleksinio duomenų apdorojimo reikalaujanti medžiaga gali būti nesuvaldyta

<p>stebėsenai vykdyti, resursams optimizuoti ir kitoms miesto administracijos funkcijoms vykdyti</p>	<p>nepasitelkiant išmanių technologinių priemonių dėl ko gali būti laiku nepastebimi neigiami pokyčiai</p>
--	--

3 TEMINĖ DALIS: DARNUS TURIZMAS

<p>STIPRYBĖS Vidiniai teigiami veiksniai, kurie yra palankūs UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymo vystymui.</p>	<p>SILPNYBĖS Vidiniai neigiami veiksniai, kurie gali trukdyti UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, efektyvų pokyčių valdymą (management of change)</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Turistinis patrauklumas <i>(turtinga Vilniaus istorinio centro istorija, architektūros įvairovė ir UNESCO Pasaulio paveldo statusas sąlygoja Vilniaus turistinį patrauklumą įvairioms turizmo rūšims – kultūriniam turizmui, piligriminiam turizmui, miestų turizmui, konferencijų turizmui, renginiams, konferencijos ir kino industrijai)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Ribotas kai kurių kultūros paveldo objektų ir lankytinų vietų vertybėje fizinis ir turinio prieinamumas: <i>(Fizinis prieinamumas: vertybės teritorijoje yra išlikusių nesutvarkytų ir neįveikintų kultūros paveldo objektų (pvz., buvęs Dominikonų vienuolynas, buvę Kirdiejų rūmai); dalis senamiesčio kiemų yra uždari vietos gyventojams ir svečiams dėl privačios nuosavybės; nėra tinkamai pritaikyto turizmo be kliūčių asmenims su specialiaisiais poreikiais (angl. <i>barrier-free tourism for people with disabilities</i>)(dėl netinkamų nuolydžių, slenksčių, dangų ir pan. daugelis lankytinų objektų nepritaikyti ribotas judėjimo galimybes turintiems asmenims; senamiestyje nėra viešbučio, talpinančio didesnę nei 6 asmenų turistų grupę su judėjimo negalia; parkavimo vietų, skirtų asmenis su specialiaisiais poreikiais trūkumas šalia vieno svarbiausių kultūros paveldo objektų Vilniuje - Aušros Vartų; Viešosiose erdvėse neišplėtotas universalus dizaino principų diegimas); <i>(Turinio prieinamumas: kultūros įstaigų ir gidų paslaugos nėra pritaikytos asmenis su specialiaisiais poreikiais (turintiems judėjimo, regos, klausos ar kitas negalias); trūksta informacinių lentelių prie lankytinų objektų (netaikytina didiesiems traukos objektams).</i></i>

- Tarptautinės bendruomenės pripažinimas
(į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašytas Vilniaus istorinis centras, UNESCO Literatūros miesto statuso suteikimas Vilniaus miestui, į UNESCO Reprezentatyvųjų žmonių nematerialaus kultūros paveldo sąrašą įrašyta Dainų ir šokių šventės tradicija, kryždirbystė ir jos simbolika bei lietuvių polifoninės dainos „Sutartinės“, Vilniaus miesto įkūrimo 700 metų sukaktis, kultūros laimėjimai ir kino industrijos pasiekimai)
- Veiksmingas turizmo planavimas ir vystymas:
(Egzistuoja nuosekli teisinė bazė, pareigų ir atsakomybių pasiskirstymas tarp susijusių šalių; sukurtos naujos traukos vietos bei atnaujintos lankytinos vietos teritorijoje ir jos apsaugos zonoje; aktyvi miesto pažinimo propagavimo iniciatyva vietos gyventojams; įvesta turistų rinkliava ir jos lėšų panaudojimas miesto patrauklumo didinimui; efektyvus turistinis ženklavimas ir tolygus srautų pasiskirstymas teritorijoje; aukšta turizmo paslaugų kokybė ir aptarnavimo kokybė asmenims be specialiųjų poreikių, bei augantis turistų pasitenkinimo lygis; įrengtos specialios turistinių autobusų stovėjimo aikštelės senamiesčio priegose (šalia Kalnų parko, Olandų g., Subačiaus g., šalia Kūdrų parko ir kt.); tiksliai fiksuojami turistų srautai, naudojant mobiliuosius duomenis, siekiant gauti tikslią informaciją ir priimti pagrįstus sprendimus)

GALIMYBĖS

Išoriniai veiksniai ar aplinkybės, kurio gali gerinti UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymą

- Infrastruktūros tobulinimas ir kultūrinio turinio pasiekiamumas asmenims su specialiaisiais poreikiais

- Vilniaus kultūrinės tapatybės neapibrėžtumas
(Minimas žalioji kursas, daugiakultūriškumas, šiuolaikiškumas, bet kartu išskiriamas aiškios tapatybės, su kuria Vilnių asocijuotų užsienio auditorijos, nebuvimas)

- Besikeičiantys socialiniai ir ekonominiai poreikiai gali keisti bendrą istorinio centro vaizdą, o tai gali turėti įtakos jo autentiškumui ir vientisumui
(intensyvi maitinimo įstaigų plėtra siekiant gaivinti verslą po COVID-19 pandemijos šaligatvių ir pėsčiųjų zonose sukelia nepatogumų pėstiesiems (ypač tai apsunkina judėjimą asmenims turintiems fizinę judėjimo negalią, vyresnio amžiaus asmenims ir asmenims turintiems ar globojantiems mažamečius vaikus); masiniai renginiai ir jų metu ribojamas eismas (uždamos gatvės) vertybės teritorijoje vietos gyventojams kelia nepatogumus; nėra tinkamai pritaikytų viešųjų tualetų)

GRĖSMĖS

Išorinės neigiamos aplinkybės, kurios gali kelti pavojų UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, ir jo valdymui

- Prisidėti prie socialinės atskirties didinimo

(Universalus dizaino principų taikymas viešai naudojamiems gaminiams ir paslaugoms vertybės teritorijoje ir jos apsaugos zonoje (2023 m. strategija „Miestas visiems“))

- Kultūrinės tapatybės stiprinimas
(remiantis tarptautinės bendruomenės pripažinimu, kūrybinių ir kultūrinių industrijų laimėjimais, pasiekimais bei nematerialaus kultūros paveldo puoselėjimu)
- Turizmo ir gyvenimo kokybės gerinimas
(dviračių takų infrastruktūros plėtra, skverų ir parkų infrastruktūros gerinimas, specialių vietų/zonų infrastruktūros įrengimas gyventojų ir miesto svečių augintiniams)
- Turizmo sektoriaus regresija
(žema Vilniaus miesto identifikacija žema konkurencija su kitomis destinacijomis; neigiama įtaka vietos kultūrai ir tapatybei (kultūrinio identiteto nykimas, vandalizmo aktai, kičo plitimas).
- Turizmo sektoriaus regresija
(menka turizmo paslaugų pasiūla (ekonomiškai silpnėsių verslų užsidarymas dėl Covid-19 pandemijos ir geopolitinių neramumų); darbuotojų trūkumas turizmo sektoriuje neužtikrinant sklandaus paslaugų teikimo; trumpėjanti vidutinė nakvynės trukmė, prie ko prisideda augantis asmeninių kelionių skaičius).

4 TEMINĖ DALIS: ŠVIETIMAS IR UGDYMAS

STIPRYBĖS

Vidiniai teigiami veiksniai, kurie yra palankūs UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymo vystymui.

- Veiklų įvairovė skirtingoms interesantų grupėms
(nuo 2000 m. VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ rengia įvairius mokomuosius-educacinius renginius (įskaitant ir Bendruomenės ugdymo programą), leidinius, filmus, nuo 2020 m. ir virtualiai, moksleiviams, senjorams, neįgaliesiems, pastatų savininkams ir naudotojams, bendruomenėms, mokytojams, muziejininkams, gidams, turistams)

SILPNYBĖS

Vidiniai neigiami veiksniai, kurie gali trukdyti UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrai/senamiesčiui, efektyvų pokyčių valdymą (management of change)

- Riboti ištekliai
(nepakankamas finansavimas, specialistų patirties ir kvalifikacijos stoka, metodikų stoka)

• Tarptautinių mainų organizavimas <i>(VšĮ „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra“ dalyvauja Pasaulio paveldo miestų organizacijos veikloje, rengia renginius, atliepiančius Europos Sąjungos ir Europos Tarybos iniciatyvas kultūros paveldo srityje)</i> • Valstybinė priemonė „Kultūros pasas“ mokinių kultūros pažinimo įpročiams ugdyti ir jų kultūros patirčiai plėsti, teikiant jiems tam tikras kultūros ir meno paslaugas. <i>(pateikiamos visos su Vilniaus senamiesčiu susijusios edukacijos moksleiviams)</i> • Nematerialiojo kultūros paveldo aktualizavimas <i>(Vilniaus miesto savivaldybės Dailių amatų, etnografinių verslų ir mugių programos bei amatininkų galerijų-dirbtuvių edukacinės veiklos garsina tradicinius miesto amatus ir tradicines šventes – Kaziuko, Šv. Baltramiejaus mugės)</i>	• Riboti finansiniai ištekliai • Galimas turinio nenuoseklumas ir veiklų tęstinumas •

GALIMYBĖS

Išoriniai veiksniai ar aplinkybės, kurio gali gerinti UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymą

- Papildomas finansavimas iš nacionalinių ir tarptautinių fondų
- Kompetencijos ir gebėjimų tobulinimas
- Vilniaus senamiestį aktualizuojančių veiklų turinio tobulinimas
- Amatų ir meistrystės, kuri prisidėtų ir prie istorinių pastatų priežiūros ir tvarkybos vystymas

GRĖSMĖS

Išorinės neigiamos aplinkybės, kurios gali kelti pavojų UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, ir jo valdymui

- Galima žala vertybės išskirtinei visuotinei vertei dėl suvokimo ir gebėjimų stokos

N. B.: ši dalis bus papildyta aktualia informacija apie formalųjį švietimą ir neformalų ugdymą skirtingoms grupėms, kvalifikaciją, socialinį bendruomenės įtraukimą; platesnį nematerialiojo kultūros paveldo ir kilnojamyjū kultūros paveldo vertybių aktualizavimą per edukacines veiklas.

5 TEMINĖ DALIS: SOCIALINIAI IR EKONOMINIAI ASPEKTAI

<p>STIPRYBĖS Vidiniai teigiami veiksniai, kurie yra palankūs UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymo vystymui.</p>	<p>SILPNYBĖS Vidiniai neigiami veiksniai, kurie gali trukdyti UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, efektyvų pokyčių valdymą (management of change)</p>
<ul style="list-style-type: none"> Senamiesčio simbolinės vertės sąveikauja su didele įvairove socialinių tapatumų. Augant migracijai iš Rytų išryškėja LDK paveldo vertės 	<ul style="list-style-type: none"> Menkai aktualizuoti nekrikščioniškų konfesijų (žydų, totorių, karaimų) paveldo ženklai
<ul style="list-style-type: none"> Religinių institucijų gausa atliepia labai skirtingai krikščionybę praktikuojančių tikinčiųjų poreikius. Institucijos unikaliam įprasminam naudojamam paveldo vertes; Religinio paveldo gausa, atliepia didelės Lietuvos gyventojų dalies kultūrinį tapatumą; Perimetrinis kvartalinis užstatymas su aiškia „vieša-privatu“ skirtimi kuria saugumo jausmą gyventojams 	<ul style="list-style-type: none"> Religinio paveldo pastatai ribotai pritaikomi šiuolaikiniams poreikiams
<ul style="list-style-type: none"> Patogi senamiestyje esančio būsto lokacija, išvystytų socialinių ir kultūrinių paslaugų įvairovė. Tradicinių statybos technologijų, rankų darbo bei erdvinio išplanavimo teikiamas išskirtinumas. 	<ul style="list-style-type: none"> Būsto nusidėvėjimas. Tvarkybos darbams reikalingas savininkų sutarimas. Žemas būsto ir kitų statinių energetinis efektyvumas. Augančios tokio būsto išlaikymo kainos. <ul style="list-style-type: none"> Istorinio būsto erdvės menkai atliepia šiuolaikinius poreikius.
<ul style="list-style-type: none"> Išskirtinė perimetrinio / kvartalinio užstatymo gausa Išskirtinė įvairioms socialinėms funkcijoms skirtų istorinių pastatų gausa 	<ul style="list-style-type: none"> Turto vystymui tinkamų sklypų trūkumas Paveldiniai pastatai sunkiai pritaikomi šiuolaikinėms ekonominėms funkcijoms (paslaugos, biurai ir kt.)
<p>GALIMYBĖS <i>Išoriniai veiksniai ar aplinkybės, kurio gali gerinti UNESCO Pasaulio paveldo vertybės, Vilniaus istorinio centro/senamiesčio, valdymą</i></p>	<p>GRĖSMĖS <i>Išorinės neigiamos aplinkybės, kurios gali kelti pavojų UNESCO Pasaulio paveldo vertybei, Vilniaus istoriniam centrui/senamiesčiui, ir jo valdymui</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • Augantis gyventojų skaičius gausina paveldo naudotojus bei jų socialiai konstruojamas vertes. Didėjanti socialinė įvairovė didina galimybes skirtingų verčių socialiniam panaudojimui 	<ul style="list-style-type: none"> • Auga gyventojų dalis, kurių asmeninės istorijos santykis su vertybe yra trumpesnis. Jie turi mažiau vertybės naudojimo patirties, galimai ir mažiau žinių apie ją
	<ul style="list-style-type: none"> • Visuomenės sekuliarizacija, religinės praktikos daliai visuomenės praranda pirmines reikšmes. • Pritaikant religinį paveldą kitoms funkcijoms kyla rizikos vertingosioms savybėms. • Nusikalstamų veikų koncentracija senamiestyje ir istoriniuose priemiesčiuose. Uždaromos privačios ar tarpinės erdvės – mažėja senamiesčio kiemams būdingų vertingų savybių prieinamumas.
<ul style="list-style-type: none"> • Keičiantis statybų technologijoms ir brangstant rankų darbui ryškėja paveldo statinių išskirtinumas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Augant finansializacijai mažėja tiesioginio turto naudojimo pagal pirminę funkciją. • Augant Vertybės teritorijoje esančio būsto kainoms, mažėja galimybės papildomai investuoti į tvarkybos darbus. • Brangstant darbo jėgai auga tvarkybos darbų kainos. Keičiantis statybos technologijoms mažėja tvarkybai reikalingų įgūdžių pasiūla.
<ul style="list-style-type: none"> • Auga istoriniame miesto branduolyje gyvenančių gyventojų skaičius. • Kvartalinis užstatymas viešai pripažįstamas kokybiško užstatymo standartu. • Savivalda įgauna didesnes teises valdyti valstybinę žemę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nauji kvartalinio užstatymo principais sekantys projektai centrinėse miesto teritorijose siūlo panašią urbanistinę kokybę. • Dėl finansializacijos ir mažėjančios socmodernistinio būsto paklausos auga ekonominės paskatos vystyti turtą istoriniame miesto branduolyje.